

Date: 17th November-2024

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING VIKTIMOLOGIK PROFILAKTIKANI AMALGA OSHIRISH FAOLIYATI

Alyorov Isobek Ikrom o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 311-guruh kursanti

Annotatsiya. Jinoyat uchun jazo bergandan ko'ra, uning oldini olgan ma'qulligi har qanday ijobiy qonunchilikning bosh vazifasidir. Hozirgi vaqtda huquqbuzarliklar va boshqa g'ayriijtimoiy, salbiy hodisalarga nisbatan qo'llanilgan «jinoyatchilikning oldini olish», «profilaktika qilish», «ogohlantirish», «to'xtatish», «barham berish» kabi atamalar nafaqat maxsus adabiyotlarda, balki har xil normativ hujjatlarda ko'p uchraydi. Shu bois, mazkur maqolaning asosiy vazifasi jinoyatchilikning oldini olish tushunchasi va jinoyatchilikning oldini olishda viktimologik profilaktikaning ahamiyatini ta'xis etishdan iboratdir. Tadqiqot natijasiga ko'ra, jinoyatchilikning oldini olishda viktimologik profilaktika ahamiyatlidir, chunki viktimologik profilaktika orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jinoyatlarga barham berish mumkindir.

Kalit so'zlar: jinoyat, kriminologiya, Jinoyat kodeksi, viktimologik profilaktika, choratadbirlar.

Viktimologik profilaktika – bu viktimlikka olib keladigan omillarning yuzaga kelishining oldini olish, ularni bartaraf etish yoki zararsizlantirish choralari ko'rish, jinoiy xatt-harakatlarning ehtimoliy jabrlanuvchilarini aniqlash va ularning xavfsizligini oshirish orqali jinoyatlarning ayrim turlarining oldini olishdir [4, 76-78].

O'zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar to'g'risida”gi Qonunining 6-bobi “Huquqbuzarliklarning viktimologik profilaktikasi” deb ataladi, bu bobda viktimologik profilaktikaning mohiyati va chora-tadbirlari bayon etilgan .

O 'zbekiston Respublikasining jinoyatlar to'g'risidagi Qonunining 44-moddasi huquqbuzarliklarning viktomologik profilaktikasi choralari bag'ishlangan. Shunga ko'ra, huquqbuzarliklarning viktimologik profilaktikasining oldini olish choralari quyidagilar kiradi:

shaxsning individual va psixosotsial xususiyatlarini hisobga olgan holda jinoyat qurbonlariga qarshi profilaktika choralari ko'rish;

odamlarni, shu jumladan jinoyat qurbonlarini, shaxslararo nizolarni hal qilish usullari o'rgatish;

jinoyat qurbonlarini aniqlash va himoya qilish choralari ko'ring;

jinoyat qurbonlariga yordam berish uchun ixtisoslashtirilgan tashkilotlarni tashkil etish;

jinoyatlardan jabrlanganlarning jismoniy va psixologik xavfsizligini ta'minlash, ularni qonunda nazarda tutilgan o'zini himoya qilish usullari va vositalari to'g'risida xabardor qilish bo'yicha alohida kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

Date: 17th November-2024

antisotsial xatti-harakatlar nisbatan tez-tez uchraydigan yoki jinoiy harakatlar keng tarqalgan joylarni (hududlarni) muntazam ravishda kuzatib borish;

hujum sodir bo'lgan taqdirda zarur himoya va shoshilinchlik to'g'risida keng ma'lumot tarqatish orqali qonunni tarbiyalash va jamoatchilikni tarbiyalash;

huquqbuzarliklarning oldini olishni bevosita amalga oshiruvchi muassasa yoki tashkilotda ishonchli xizmatlar, shoshilinch aloqa, avariya-qutqaruv xizmatlarini tashkil etish,

ijtimoiy xatti-harakatlar, tayyorlanayotgan, sodir etilayotgan yoki sodir etilayotgan xatti-harakatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni olish;

profilaktika dasturlari va tadbirlari loyihalari bo'yicha jamoatchilik maslahatlarini tashkil etish, amalga oshirish jarayonida muammolar va kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etish uchun global Internetda saytlar, bloglar va suhbatlarni tashkil etish; Huquqbuzarliklarning oldini olishning zamonaviy chora-tadbirlari to'g'risidagi elektron hujjatlarni tarqatish.

Jabrlanuvchining shaxsini viktimologik tekshirishning asosiy maqsadi profilaktika choralarini ishlab chiqishdir. Ushbu choralar majburiy yoki tavsiya etilishi mumkin. Ushbu chora- tadbirlar guruhlarining har biri umumiy, jamoaviy (maxsus) va individual (xususiy) darajalarda namoyon bo'lishi mumkin [2, 69] Xulq-atvori jinoyat sodir etishga undaydigan shaxslarga, agar zarur bo'lsa, huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan qonun hujjatlarida belgilangan shakllarda nazoratni ta'minlash uchun individual va jamoaviy tartibda majburiy choralar qo'llanilishi mumkin. Agar kerak bo'lsa, quyidagi tavsiyalar ko'rinishidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

1) o'zlarining kasbiy faoliyati va kundalik hayotida shaxsiy xavfsizlikni ob'ektiv ravishda ta'minlay oladigan ma'lum axloqiy me'yorlarga ega bo'lgan shaxslarning ayrim guruhlarini aniqlash;

2) shaxsiy mulkni o'g'rilar, o'g'rilar yoki firibgarlardan himoya qilish qoidalarini tushuntiradi; 3) jinoyatchining shaxsida uning oqilona harakatlarini, shu jumladan huquqni muhofaza qilish organlariga murojaat qilish tartibini tushuntirish uchun ishlatilishi mumkin.

Xulosa. Huquqbuzarliklarning oldini olish bilan bevosita shug'ullanadigan organ yokimuassasaning faoliyati, ushbu shaxsni tajovuzkordan jabrlanuvchiga aylantirish xavfini kamaytirishga qaratilgan profilaktika choralarini qo'llash qurbon xarakteridagi jinoyatlarning oldini olishdir. Viktimologik tadqiqotlar natijasida olingan xulosalar jinoyatchilikning sabablari va sharoitlarini aniqlashda, shuningdek jinoyatchilar orasida yuzaga keladigan salbiy hodisalarni baholashda muhim rol o'ynashiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

